

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

MOL-P1A1P-062

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA LITEWSKIEGO

Arkusz I

ARKUSZ I

POZIOM PODSTAWOWY

MAJ
ROK 2006

Czas pracy 170 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Możesz korzystać ze słowników językowych.
7. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
8. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **70 punktów**

Życzymy powodzenia!

21 za część 1
49 za część 2

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

KOD
ZDAJĄCEGO

Część I – rozumienie czytanego tekstu**Teksto supratimo užduotis**

Atidžiai perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Atsakinėkite savo žodžiais.

Visi klausimai susiję su tekstu.

Paparčio žiedas Joninių naktyje

Šiomet Rasos, arba Joninės, pirmą kartą bus nedarbo diena. Taigi atsiras daugiau laiko linksmybėms ir šventiniams burtams, kurių tikrai nestinga. Beje, senovėje lietuviai Rasas minėjo visą trečiąjį birželio dešimtadienį – ši šventė jiems išties buvo svarbi.

I. Sveikinimai varduvininkams

1. Įsigalėjus krikščionybei Rasų (arba Kupolių) šventė praminta Joninėmis – šv. Jono Krikštytojo vardu. Tačiau daug pagoniškų papročių liko iki šiol. Manoma, kad trumpiausia metų naktis (kaip ir ilgiausioji – Kūčios) yra magiška – pildosi visi burtai. Kad ir būtų, birželio 24-oji džiugi ne tik varduvininkams.
2. Tiesa, ar nebūtų smagu Jonus bei Janinas pasveikinti senuoju papročiu? Dar ne taip seniai Šventės išvakarėse vyrai priskindavo ažuolo šakelių, o moterys pindavo girliandas. Kartais pridėdavo tuo metu žydinčių gėlių. Sutemus girliandomis apvainikuodavo varduvininkų namų duris, vartelius. Kai kuriuose Lietuvos regionuose buvo įprasta greta pakabinti ir dovanėlę. Nors namai puošiami naktį, varduvininkų pareiga to nepražiopsoti ir pavaišinti sveikintojus.

II. Žolynų kerai

3. Birželio 23-iają, Joninių išvakarėse, laukuose ir miškuose moterys rinkdavo vaistažoles – kupoliaudavo. Ypač skubėdavo žolininkai. Tikėta, kad tokią dieną surinkti augalai turi ne tik gydomųjų, bet ir magiškų galių. Ypatinga svarba suteikta jonažolei – tikėta, kad ji gali išgydyti net 99 ligas! Netekėjusios merginos, apsvilkusios šventiniais lino rūbais, išsiruošdavo į pievas vainikų pinti. Šie turėdavę būti iš devynių arba dvylikos skirtingų žolynų – baltųjų ir raudonųjų dobilų, ramunių, rugiagėlių, rūtų... Paprastai merginos nusipindavo du vainikus: vieną galvai papuošti, kitą ateičiai spėti.
4. Devynių žolių pluoštelį moterys tylomis po saulėlydžio mesdavusios ant namo stogo, kad tuos namus aplenktų gaisrai, ligos, raganos ir kitokios negandos. Devynių žolių pluoštai nuo Joninių iki Kalėdų laikyti ir tvartuose. Slavai vainikėliais apjuosdavo indus, į kuriuos melždavo ir kuriuose laikydavo pieną – taip jo turėdavo rasti daugiau ir gardesnio. Tačiau šis būdas nebuvo patogus, todėl liaudies meistrai ąsočius, puodynes ėmė dabinti stilizuotais vainikų ornamentais.
5. Taip pat tikėta, kad gydomąją galią Joninių naktį įgyja... jonvabalčiai. Prisirinkę vabalėlių, žmonės užpildavo juos spiritu, o vėliau tuo skysčiu tepdavo skaudamas kūno vietas.

III. Nuogalius lauke – derlius klėtyje

6. Vanduo senovėje laikytas itin galinga stichija. Joninių išvakarėse arba ankstų rytą prieš saulėtekį ligoniai eidavo į upę ar ežerą maudytis – taip tikėdavosi pasveikti ar apsisaugoti nuo ligų, sustiprėti.
7. Kai kuriuose kraštuose itin didelė reikšmė teikta maudynėms pirtyje. Ten būdavo nešamasi iš vaistažolių pinti vainikėliai, kuriais būdavo garinami seneliai, vaikai, ligoniai. Tikėta, kad taip sustiprinama sveikata. Suomių merginos prieš pirtį pindavosi vainikėlius iš įvairių augalų, tik privalėjo neužmiršti kūpolio – toks garinimasis teigiamai veikia organizmą, valo odą ir pakelia nuotaiką.
8. Kuo šventės rytmetį didesnė rasa, tuo geresnio derliaus tikėtasi. Taip pat manyta, kad šie vandens lašeliai prieš saulei patekant turi nepaprastų gydomųjų galių. Esą rasa, ypač nubraukta nuo rugių, nusiprausus, veidas pasidarysįs skaistesnis. Kai kurios merginos atsikeldavo anksti rytą, šitaip apsiprausdavo ir vėl guldavosi, su viltimi susapnuoti išrinktąjį.
9. Kiti naktį pievose, braukydami audeklų, rinkdavo rasą, kurią naudodavo gydymui ar prilygindavo švęstam vandeniui. Maža to, Joninių rasa skatinamas karvių pieningumas, laukų derlingumas, naikintos piktžolės. Tikėta, kad jeigu šeimininkas Joninių naktį nuogas apibėgs savo laukus, pasivolios rasoje ir nuogas parbėgs į lovą, gerai derės jo javai.

IV. Paparčio žiedas

10. Pasak lietuviškos sakmės, piemenukas, ganydamas karves, vieną praganė. Ponas berniuką išvarė naktį jos ieškoti. O buvo Joninės, piemenukui teko bristi per papartyną. Netyčia į vyželę įkrito paparčio žiedas – berniukas tuoj sužinojo, kur jo praganyta karvė.
11. Senoliai manė, kad paparčio žiedą radęs žmogus tampa protingas, laimingas, ir įgyja antgamtinių galių... Norintieji jį rasti turi būti tikri narsuoliai. Į mišką reikia eiti vienam, tarp 23 ir 24 valandos. Brendant gilyn jokių būdu nesidairyti. Pasirinkta vieta turi būti taip toli nuo gyvenviečių, kad jos nepasiektų nei žmogaus balsas, nei gaidžio giedojimas, nei šuns lojimas.
12. Žiedo ieškotojas po paparčio keru tiesia drobule ar baltą nosinę, žemėje šermukšnine lazda arba šventinta kreida apsibrėžia apskritimą, pasideda indą su švęstu vandeniu, uždega žvakę, atsiklaupia, meldžiasi ir neatsigrėždamas laukia, kol pasirodys švytinis, panašus į deimantą ar mažą spindinčią žvaigždutę žiedas, ir nukris ant skarelės. Tuo metu drąsuolį gąsdina velniai, raganos, piktos dvasios... Paparčio žiedui reikia ypatingos globos – prasipjauti rankos ar krūtinės odą ir ten jį įkišti. Vis dėlto dar neatsirado laimingojo, kuris būtų galėjęs rasti paparčio žiedą išsaugoti...

V. Per laužą šokti verta

13. Saulė ir ugnis per Jonines taip pat visada buvo labai gerbiama. Kaip tik todėl vakare švenčiama lauke, prie didelio laužo. Manyta, kad kuo toliau liepsna apšvies laukus, tuo didesnis bus derlius.
14. Kai kur greta laužo pastatydavo ir didelį žolių – paparčio, kviečių, dilgėlių – ryšulį. Per jį šokinėjo vaikai ir senukai – visi, kurie nedrįsdavo šokti per laužą. Juk žmonės, kurie per liepsną ar žolių ryšulį peršoks neužkliuvę, visus metus nesiskųs sveikata nei kitokiomis negandomis!

15. Baltarusijos merginos į laužą sumesdavo savo vainikus ir atidžiai stebėdavo, kaip išdžiūvusi žolė išiplieskia ryškia liepsna: kurios vainikėlis sudegs greičiausiai, toji vestuvių lauks trumpiausiai. Tiesa, gudruolės ėmė sukčiauti – juk lengvas subtilių gėlyčių vainikėlis dega greičiau. Slavai per vainikėlių vidurį stebėdavo saulę, skandinavai – ugnį. Manyta, kad tokio žmogaus regėjimas taps aštresnis, negrės akių ligos.

VI. Myli, nemyli...

16. Nors dauguma Joninių burtų skirti žemdirbiams ar ligoniams, jų pakaks ir kitiems. Pavyzdžiui, apie vestuves svajojančioms merginoms. Apie meilę jos spėliodavo skaičiuodamos žiedus puokštelėje, ramunės žiedlapius, iš sapnų, mesdamos vainikus per galvą, stebėdamos vandenyje plukdomų vainikėlių judėjimą. Po jau minėto garinimosi su žolynais pirtyje kai kurios merginos vainikėlių mesdavo ant pirties stogo: jei šis ten likdavo, teks vestuves kelti, jei nukrisdavo – dar metelius galės laisve džiaugtis (ar liūdėti be vyro).
17. Vidurnaktį nuleiskite du vainikus su žvakutėmis į upę ar ežerą: jei vainikai išsiskyrė – išsiskirsite su savo mylimuoju, jei susiglaudė – ištekėsite. Arba prieš vidurnaktį iškaskite darže gabalėlį velėnos, ją apverskite ir padėkite atgal. Kokios spalvos vabaliuką kitą rytą ant jos pirmiausia išvysite, toks bus jūsų sutuoktinis: jeigu pilką – vyras bus prasčiokas, jeigu margą – valdininkas arba kariškis, jeigu žalią – ūkininkas.

Būrėja. 2004 liepa.8psl.

UŽDUOTYS

Zadanie 1. (2 pkt)

Kaip Joninės vadinosi pagonybės laikais? Kokios tradicijos liko iki šių dienų? (žr. 1 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 2. (1 pkt)

Kaip teksto autorius siūlo sveikinti varduvininkus? (žr. 2 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 3. (1 pkt)

Iš kur kilo slavų liaudies meistrų tradicija ąsočius, puodynes puošti vainikų ornamentais? (žr. 4 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 4. (1 pkt)

Su kuo susijęs straipsnio trečiosios dalies pavadinimas „Nuogalius lauke – derlius klėtyje“?

.....

.....

.....

Zadanie 5. (2 pkt)

Remdamasis trečiąja straipsnio dalimi, apibendrink, kodėl Joninės dažnai yra vadinamos Rasų švente.

.....

.....

.....

Zadanie 6. (1 pkt)

Kodėl straipsnio autorius teigia, kad „norintys“ rasti paparčio žiedą „turi būti tikri narsuoliai“? (žr. 11, 12 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 7. (1 pkt)

Remdamasis 13 pastraipa nurodyk, kaip susijęs laukų derlius su ugnimi?

.....

.....

.....

Zadanie 8. (1 pkt)

Joninių paparčio žiedas: (žr. 10 - 12 pastr.)

- a. yra minimas lietuviškoje sakmėje,
- b. pasirodo naktį ganantiems karves,
- c. pražysta žmonėms, turintiems antgamtinių galių;
- d. pražysta jeigu šoka velniai, raganos, piktosios dvasios.

Zadanie 9. (2 pkt)

Kuo svarbus yra šokinėjimas per laužą, kam šalia jo statomas įvairių žolių ryšulys?
(žr. 14 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 10. (2 pkt)

Išvardink 4 tekste minimus burtus, nurodančius ateitį merginoms, norinčioms ištekėti.

.....

.....

.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Apibendrinamas tekstą išvardink bent 3 Joninių simbolinius veiksmus.

.....

.....

.....

Zadanie 12. (1 pkt)

Kokio stiliaus šis straipsnis?

.....

Zadanie 13. (2 pkt)

Kas sieja visas perskaityto teksto dalis?

.....

.....

.....

Zadanie 14. (2 pkt)

Kokį tikslą turėjo autorius rašydamas šį tekstą?

.....

.....

.....

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

W tej części znajdują się dwa tematy. Wybierz jeden i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

1 tema: **Lietuvos gamtos ir praeities idealizavimas. Išnagrinėk šią temą remdamasis Maironio eilėraščiu *Lietuva brangi*.**

Maironis

Lietuva brangi

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai:
Graži tu savo dangaus mėlyne!
Brangi: tiek vargo, kančių prityrei.

Kaip puikūs slėniai sraunios Dubysos,
Miškais lyg rūta kalnai žaliuoja;
O po tuos kalnus sesutės visos
Graudžiai malonias dainas ringuoja.

Ten susimąstęs tamsus Nevėžis
Kaip juosta juosia žaliąsias pievas;
Banguoja, vagą giliai išrėžęs;
Jo gilią mintį težino Dievas.

Kaip puikūs tavo dvarai, tėvyne,
Baltai iš sodų žalių bekyšą!
Tik brangią kalbą tėvų pamynę
Jie mūsų širdis mažai ką riša.

Kaip linksma sodžiuos, kai vyturėlis
Jaukiai pragysta, aukštai iškilęs,
Ar saulė leidžias, ir vakarėlis
Ramumą neša, saldžiai nutilęs.

Bažnyčios tavo ne tiek gražybe,
Ne dailės turtais, ne auksu žiba;
Bet dega meilės, maldos galybe,
Senųjų amžių gyva tikyba.

Kai ten prieš sumą visi sutarę
Graudžiai užtraukia „Pulkim ant kelių”,
Jausmai bedievio vėl atsidarę
Tikėti mokos nuo tų vaikelių.

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai!
Ne veltui bočiai tave taip gynė,
Ne veltui dainiai plačiai išgyrė!

2 tema: **Remdamasis Vaižganto apysakos „Dėdės ir dėdienės” ištraukomis bei visu kūrinium, aptark pagrindinių personažų (Mykoliuko, Severijos, Rapolo Geišės) likimus. Panagrinėk kokios jėgos lėmė herojų poelgius, svarstymus, pasirinkimą.**

Vaižgantas

Dėdės ir dėdienės

(ištraukos)

Mykoliukas vėl šypsos, kaip grįždamas namo, tos dienos darbus padirbęs.

Nesuprantami gamtos dėsniai ir jų pajėgos ėmė darbuotis jo viduje, šildė jį vidaus šilimėle, keitė visą jojo asmenį, ligi tol pasingą darė aktingą ir nebevienodą. Nebuvo kam pasekti ir jam pasakyti, nes jis pats to nenumanė, kodėl jo griežtuvėlis tyliau griežė, kai minioje kurį kartą neranda Severjos Paukštaičios, ir triumfo balsu ima skambėti, kai pasirodo, pavėlavusi ši kartą, nuo kalno leidžiantis mergytė. Tokiuo triumfu ir ūpu, jog ji, vos tik nusileidusi nuo kalno, tuoj imdavo suktis. Ją pagaudavo muzikos ūpas, išpūsdavo jai gražias šnerveles ir iliūliuodavo jauną krūtinę. Mykoliukas nenusimanė Severjai griežias; Severja nenusimanė tai jaučianti ir atsiliepianti. Jis ir ji buvo tik gamtos akordas, dar vienas visoje jos harmonijoje.

Gamtoje betgi viskas tikslu. Bet kas turi savo šaltinį, pradžia ar priežastį ir plėtojasi, kol prieina skiriamąjį galą. Mykoliukas ir Severja ėmė vienas kitu domėtis, lyg juodu būtų tik dabar viens antrą pažinusių, ne iš pat mažens, lyg tik dabar pasimačiusi, ne per dvidešimtį metų kasdien. Dabar, šią vasarą, darėsi jie viens antram naujas ir įdomus; vienas ir antras ėmė tai pastebėti, ko pirmiau nebuvo pastebėję. (...)

Severja dabar rodė Mykoliukui taip suaugusi su jo būtybe, jog nė tai vienai valandai nebegalima jos beatplėšti. Jis ir ji – tai jau viena; ar juodu žmonės sujungė, ar dar ne, - pati gamta, pats Dievas jau juos sujungė, ir kas bemėgintų, gautų atkirsti, atpjauti ar kokią kitą skaudžią operaciją padaryti, ir ji veikiausiai pasibaigtų jo, Mykoliuko mirtimi... (...)

***

Rapolas buvo užbūręs jos sielą ir per dvejus trejus metus galingai laikęs ją toje savo įtakoje, jis – galingas gamtos epizodas. Galingas buvo, nors paslaptingas ir baisus, kai bučiavo ją lūšynėje. Tuo vienu išbučiavimu Geišė sutraukė Severjos giminės ryšius su tikrąja motina, sutraukė tikrosios meilės ryšius su Šiukšta ir pasiėmė ją sau, kaip jam skiriamą, kaip gyvenimo kovos grobį ar ką panašų. Nei kūnu, nei dvasia tai galybei nepasipriešinsi. Nebuvo galybės lygios jo galybei. Ir nusinešė ją į trečią kalną, jei ne į trečiąją karalystę, kaip užburta karaliūnaičia. Ligonis ar nerangusis to nebūtų padaręs.

Galingi tėvų namai. Jų globa nenugalima. Tik mirtis ir Geišė – gamta galingesni už ją. Jie susisuka kaip audra, ir nieko nesiklausdami, pagrobia iš jų globos išpėtąjį.

Geišė perkėlė ją į visai kitą buitį, į dvaro buitį, kur jis vėl buvo galingas, didžius darbus tvarkė, kaip koks inžinierius, ir visi jo klausė.

Galingas buvo Geišė, kai davė jai nematyto gražumo vaiką.

Tėvai, mergiškoji laimė, pirmoji meilė – Mykoliukas, lūšynė, dvaras, vaikas, visų pagarba ir pataikavimas... Ar tai ne sapnas, ne nakties svajonė, keista ir net negalima? Tai žemės rojus, iš kurio ūmai juos išmetė, niekuo nenusidėjus, ir paliko jiems – dviem ilgesys to, kas nebegrįš.

Viskas dingio. Dingio jai ir Rapolas, to rojaus Adomas. Ji rados išmesta į paprastąją žemę, kuri jai vienu usnių beduoda. Tačiau argi Geišė čia kaltas, kad už gamtą, už jį yra dar galingesnių?

Vaižgantas. *Dėdės ir dėdienės V.* 1998. p.7-114

BRUDNOPIS

Dotted lines for writing.

